

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Casvum Conscientiæ

Continens Praxim exactissimam De Censvris Ecclesiasticis, Aliisque Poenis, & Canonicis impedimentis, in Septem Libros distributus ...

Sayer, Gregory

Venetiis, 1627

xi. De deferentibus arma, & alia vsui bellico idonea ad infideles.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13883

11 *Hinc sequitur solutio illius Dubij, An scilicet in excommunicationem hanc incidat, in literis Apostolicis aliquid modicum mutantes, vel corrigentes? In qua re quicquid olim Hostiensis in Summa, lib. 5. tit. de crimine falsi, §. Qua litera committatur, vers. Sed hodie, docuit, excommunicationem esse excommunicatione lata in Curia (scilicet in Bulla cœnæ) & Papæ reservata, qui in literis Domini Papæ in magno, aut in modico audeant manum imponere, etiam literam unicam vel punctum unicum corrigendo (intellige corrigendo errorem in Grammatica, etiam si sensum non mutaret) exceptis officialibus, quibus hoc est commissum quod etiam docuerunt Pan, in c. Ex literis, de fide instru. & Goffred. & Sylvest. in verbo, excommunicatio, 7. nu. 8. excommunicatione 4. vers. corrigentes, & Caiet. in verbo excommunicatio, c. 26. in fine. Quæ intelligi debent ex Sylvest. cit. postquam Bullata, vel signata est litera, & scilicet Bulla, vel litera (quia si quis eam totam cõbureret, aut laceraret, non diceretur eam corrigere nec incidere in excommunicationem) Quorum opinioni fauet id, quod in Privilegijs summo Penitentiario concessis erat, hoc est, ut posset absolueret ab excommunicatione, quæ ex mutatione incurritur literæ sensu non mutato. Alij tamen Doctores vt Rich. 4. d. 18. ar. 12. q. 4. Summa Astensis, par. 2. li. 7. tit. 2. casu 24. q. 11. S. Anton. 3. par. tit. 25. c. 16. Summa Angelica, in verbo excommunicatio, 5. casu 3. num. 3. Tabiena verbo, excommunicatio, 5. casu 5. §. Quarto, in fine, & Nau. in Man. c. 27. nu. 62. vers. Sexta citans etiam Ioan. Gerfonem 2. par. Alphab. 32. c. Quidam. Alphonsus Viualdus in expositione Bullæ cœnæ nu. 54. Card. Toletus vbi supra, §. 4. dub. 3. & Sebast. Medices in Summa peccat. capitalit. q. 7. 8. nu. 75. docent, non incidere in hanc excommunicationem, qui sic litteras corrigeret, aut mutaret, ita vt non mutaretur sensus, aut ex inualida fieret valida aut ex valida magis valida redderetur, sensus autem si mutaret sensum, ita vt per mutationem appareat utilior quam erat, aut utilis cum ante non esset, vt verbi gratia, si scriptum ibi fuerat, post triennium minimè valiturus, & pro triennio poneretur quin quæniun, sic fieret utilis, quæ ante erat inutilis, si iam illud triennium expirasset, aut saltem magis utilis efficitur, si non expirasset; Vnde sic mutans, excommunicationem incurreret. De literis vero, quæ per talem mutationem non apparerent viles, vt pote litera citatorum data a ducentis annis, vel trecentis, aliter esset in dicandū, talis enim etiam si tota mutaretur, non posset apparere vtilis propter Bullam, quia in creatione cuiuslibet notii Papæ aliquid circa Bullam immutatur, & nomen eius in Bulla ponitur, vnde talis non incurreret hanc excommunicationem, vt Rich. & Astensis vbi supra exemplificant. Opinio autem Host. tunc vera esse potuit, quia tunc in Bulla Domini erant hæc verba; *Excommunicamus eos, qui mutant pontificum, aut literarum.* &c. nunc autem verba hæc maxime in hac Bulla Clementis VIII. ablata sunt, vbi nulla mentio est Mutationis Bullæ, aut literarum Apostolicarum, aut Supplicationum; Vnde merito, tunc dabatur illa facultas summo Penitentiario, quæ tamen Clausula modo non apponitur. Sed præterea patet quamcumque mutationem, aut rasuram non inducere hanc censuram: quia in cap. Ex conscientia, de crimine falsi, habetur, rasuram aliquam in loco non suspecto, non haberi pro falsa scriptura.*

12 *Addo etiam, quod si scriptor in scribendis amplioribus literis mutasset in ipsis literis sensum qui continebatur in Minuta illa, quæ offerebatur Papæ, & ille, in cuius fauorē factæ sunt, certus de veritate Minutæ, mutaret literas illas ampliores, & corrigeret iuxta verum sensum in Minutis contentum, non incurreret in hanc censuram; Ratio est, quia hic verè non est falsarius, sed potius restitutor veri sensus, & mentis Pontificis; Et quamvis hoc communiter fieri non debeat propria auctoritate a quocumque, sed curandum sit corrigi per officiales Curie ad hoc deputatos, nihilominus tamen fortassis aliquando sine peccato id fieri poterit, maxime, quando non datur facultas recursum ad officiales Curie quibus hoc ex officio cõpõnit. In qua tamen re curas vnusquisque esse debet, ne id*

faciat absque Doctorum & prudentum consilio & potius ad officiales Curie recurat, quam id propria sua auctoritate faciat.

A D D I T I O.

* Adde. Et hanc censuram latam contra falsificantes literis Apostolicis incurrere videntur quacumque falsificantes, etiam si postea illis non videntur, secundum omnes: atque, etiam si postea mutato animo, atque erroris penitentes, conentur in pristinum statum illas restituere: et simili de his, quæ superius annotauimus circa surripientes bona naufragantium, & postea mutato animo illa dominis suis restituentes.

De deferentibus arma, & alia vsui bellico idonea ad infideles. Cap. XI.

S V M M A R I V M.

- 1 *Deferentes arma, & alia vsui bellico idonea ad infideles, et hereticos, & in damnum Catholice Religionis, & certiores illos facientes de rebus ad Rempublici Christianam pertinentibus, & cet. Bullam cœnæ incurrunt.*
- 2 *Excommunicationis septimæ Bullæ cœnæ ferendæ quæ materia, quisque scopus & finis sit.*
- 3 *Excommunicatio septimæ Bullæ cœnæ, quid in se contineat.*
- 4 *Prohibitio delationis armorum ad infideles in Bulla cœnæ a prima eius institutione habetur.*
- 5 *Arma, & alia huiusmodi ad infideles deferre, in damnum veræ fidei, iure diuino prohibetur.*
- 6 *Iure civili, & Cæsareo arma bellica ad infideles deferre prohibitum est.*
- 7 *Iure Canonico tantum est, ne quis res bellicas ad infideles in damnum Religionis Catholice deferat.*
- 8 *Cap. [Ita quorundam,] de Iudæis, quor genera personarum excommunicentur.*
- 9 *Cap. [Quod olim,] de Iudæis, quinam excommunicentur.*
- 10 *Cap. [Ad liberandum] de Iudæis, quinam excommunicati sint.*
- 11 *Extrauag. [Multæ mentis] de Iudæis, quid statutum sit.*
- 12 *Bulla cœnæ Domini qualiter a Constitutionibus summorum Pontificum, deferentes arma ad infideles excommunicantibus, differat.*
- 13 *Christiani omnes, & soli arma ad infideles deferentes, aut transmittentes, in Bulla cœnæ excommunicantur.*
- 14 *[Sarracenorum, & Turcarum] Nomine quinam intelligantur.*
- 15 *Iudæi quamuis nec Sarraceni, nec Turcæ sint, illi tamen maiores inimici nominis Christiani sunt.*
- 16 *Nomine [Hereticorum] quam comprehendantur.*
- 17 *[Deferentes,] seu [transmittentes] quinam censeri debeant, vt in Bullam cœnæ incidant.*
- 18 *Arma bellica tradens Sarracenis, ad id vt contra voluntatem suam coactus, in Bullam cœnæ non incidit.*
- 19 *Arma prohibita ex vna terra Sarracenorum, vel infidelium, aut hereticorum, ad aliam terram eorundem deferens, excommunicationem incurrat.*
- 20 *Sarracenos, aut Turcas cum armis ipsorum de vna terra*

- ra eorum, ad aliam terram eorundem portans, non eſt excommunicatus.
- 21 *Arma prohibita ſcienter deferens ad infideles, ſed pœnitentia poſtea ductus, ea illis non tradens, in Bullam cœnæ non incidit.*
- 22 *Legationem agens apud Principem infidelem, eique pugionem, aut arcum donans, an, & quando excommunicationem incurrat.*
- 23 *Arma bellica donans infidelibus, a ſiſibus Chriſtianorū longe remotis, an, & quando excommunicatus cenſetur.*
- 24 *Deferens arma ad loca fidelium, & vi tempeſtatis ad infidelium loca delatus in Bullam cœnæ non incidit.*
- 25 *Arma prohibita deferri ſeu tranſmitti mandans, an excommunicationem Bullæ cœnæ incurrat.*
- 26 *Vendens arma prohibita infidelibus, abſque eo, quod hæc illis deferat, aut tranſmittat, an excommunicatus cenſetur.*
- 27 *Nomine [Equorum] quidnam intelligatur.*
- 28 *[Armorum] nomine veniunt nō ſolum offenſiva, ſed etiam deſenſiva, ex quacunque materia ſint.*
- 29 *[Ferri] nomine quid intelligatur.*
- 30 *Nomine [Bellici instrumenti], quid ſignificetur.*
- 31 *[Lignaminum] nomine quid intelligatur.*
- 32 *[Funium] nomine quid denotetur.*
- 33 *Arma prohibita ad infideles deferentes, ut alios infideles impugnent, an excommunicati ſint.*
- 34 *Arma prohibita ad infideles deferentes an, & quando ab excommunicatione excuſentur.*
- 35 *Nomine [ſtatus Reipubl. Chriſtiane] quid intelligatur.*
- 36 *Privilegia omnia, quibus conſeſſum olim fuit, arma bellica, & ſimilia infidelibus deferre, per Bullam cœnæ reuocantur.*

EXcommunicatio Septima ſectur in hæc verba: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui ad Sarracenos, Turcas, & alios Chriſtiani nominis inimicos, vel hæreticos, per noſtras ſive huius ſanctæ Sedis ſententia expreſſe uel nominatim declaratos, deferunt, ſeu tranſmittunt equos, arma, ferrum, ſilum ferri, ſtannum, chalybem, omniaque alia metallorum genera, atque bellica instrumenta, lignamina, canapē, funes, tam ex ipſo canape, quā alia quacunque materia, & ipſam materiam, aliāque huiusmodi, quibus Chriſtianos, & Catholicos impugnant, necnon illos, qui per ſe vel alios de rebus ſtatum Chriſtiane Reipubl. concernentibus, in Chriſtianorum perniciem, & damnum, ipſos Turcas, & Chriſtiane religionis, inimicos necnon hæreticos in damnum, Catholice Religionis certiores faciunt, illiſque ad auxilium, conſilium, uel fauorem quomodolibet præſtant. Non obſtantibus quibuſcunque privilegijs quibuſuis perſonis, Principibus, Rebus publicis, per nos, et ſedem prædictam hætenus conſeſſis; de huiusmodi prohibitione expreſſam mentionē non faciētibz.*

- 2 *Canonis huius materia eſt ſacrilegium contra Chriſtiani principatum commiſſum ex Caiet. in verb. excommunicatione cap. 20. Scopus autem ſinis, & intentio eam ferrendi, ut ex Nau. in cita quorundam Notab. i. nu. 10. & 14. verſ. Sexto, colligi poteſt, eſt, ne quis inimicos Crucis Chriſti contra Chriſtiani principatum, aut hæreticos contra catholicos iuuet, nec exinde potentia infidelium, aut hæreticorum, contra Chriſtianos, & Catholicos creſcat.*
- 3 *Duo autem præcipue in hoc Canone continentur, vnum eſt, excommunicantur ſex genera perſonarum, Pri-*

mo deferentes ſeu tranſmittentes ad Sarracenos, Turcas, & alios Chriſtiani nominis inimicos, vnam vel plures res hic deferri, ſeu tranſmitti prohibitus; Res autem hic prohibita ſunt, primo, equi; Secundo, arma; Tertio, ferrum; Quarto, ſilum ferri; Quinto, ſtannum; Sexto, chalybis; Septimo, omnia genera metallorum; Octavo instrumenta bellica; Nono, lignamina; Decimo, Canapē; Undecimo, funes ex canapē, & ex quacunque alia materia; Decimo, ipſa materia funium; & Decimo tertio, omnia bellica huiusmodi, quibus Chriſtiani impugnantur. Secundo excommunicantur deferentes ſeu tranſmittentes vnam vel plures ex prædictis rebus ad hæreticos expreſſe nominatim a ſede Apoſtolica declaratos, quibus catholicos impugnantur. Tertio excommunicantur facientes prædictos certiores de rebus concernentibus ſtatum Chriſtiane Reipubl. in damnum Chriſtianorum, & religionis Catholicæ, ſive hoc faciāt per ſe, ſive per alios. Quarto excommunicantur dantes auxilium; Quinto, dantes conſilium; Sexto, dantes fauorem quomodolibet infidelibus, & hæreticis ad damnum prædictum Chriſtianorum, & Catholicorum. *Aliter enim eſt*, Annullantur & reuocantur privilegia conſeſſa quibuſcunque Principibus, Rebus publicis, aut alijs perſonis ſuper delatione prohibitorum a ſede Apoſtolica conſeſſa.

4 *Quoad prohibitionem autem delationis huiusmodi rerum, quibus hoſtes, & inimici Chriſtianorum, & Catholicorum illos impugnat, & infeſtare poſſunt, præterquam quod in Bulla cœnæ, a prima eius inſtitutione hoc prohibitum eſt, ut patet ex gloſ. in Clem. 1. in verbo Generales, de iudicijs, & Bulla Martini V. apud S. Anton. par. 3. tit. 23. c. 2. & alijs omnibus Bullis Pontificum modernorum, etiam triplici iure id prohibitum eſſe cenſetur, ut optime docet Nauar. in cita quorundam, Notab. i. num. 8. de Iudeis.*

5 *Primo iure Diuino ſaltem Naturali, ſaltem quoad tenentem, & locum, iuxta quartum Decalogi præceptum, de honore parentum, quorum nomine etiam continetur patria. Sicut enim ius Diuinum Naturale ſecundum tempus, & locum præcipit pugnare pro parentibus, pro patria, pro religione, ita etiam conſequenter prohibet ea impugnare, ſ. veluti, iuncta gloſ. ff. de iuſtit. & iure, & DD. ibi; imo nonnunquam pro religione, & patria, etiam contra patrem, & parentes pugnandum eſt, l. Minime, ff. de relig. & ſump. ſun. Deinde etiam hoc ipſum in quinto Decalogi præcepto, *De non occidendo*, prohibetur; Sicut enim ibi prohibitum eſt per ſe vel per alios occidere, ita etiam multo magis prohibitum eſt per inimicos occidere; cum igitur Sarraceni, & Turcæ, necnon hæretici religionis Chriſtiane & Catholicæ inimici ſint, & bellum iniuſtū ex hoc parte contra Chriſtianos, & Catholicos gerunt conſequentes eſt ut contra hoc præceptum diuinum agant, qui eos in bello, aut alio modo ad iniuſtū occidendum Chriſtianos, & Catholicos iuuant.*

6 *Secundo iure civili, & Ceſareo de non deferendis rebus prædictis ad infideles cautum eſt, ut conſtat, l. i. c. que res export. non deb. vbi prohibitum eſt, ne quis vinum, oleum, & omnia alia lignamina ad eos deferat, & l. ceterum, ff. de publi. prohibetur ferrum eis accendendum deferre & l. ſin. C. de pœnis, & l. 2. C. que res export. non deb. omnia ad apparatus bellicum pertinentia vetantur, & inuentur capite puniti, & bonis priuari, qui talia barbaris deferunt.*

7 *Tertio in iure Canonico ſunt multæ Summorum Pontificum Conſtitutiones, & præcipue quatuor, quæ huic excommunicationi Bullæ cœnæ conformes ſunt. Quarum*

8 *Prima eſt Alexandri Papæ III. in cap. ita quorundam de Iudæis, vbi excommunicantur tria genera perſonarum, Primo, deferentes arma, ferrum, & lignamina galearum Sarracenis. Secundo, ſubmiſtrantes neceſſaria ad impugnandos Chriſtianos. Tertio, Regimen, & curam gubernationis in galeis, & piraticis Sarracenorum nauibus exercentes. Quæ tria circa Sarracenos, & Mahometanos intelliguntur.*

9 *Secunda est Clementis Papae III. in c. Quod olim, de Iudais, ubi excoicantur oēs illi, qui tempore Belli cū Sarracenis commercium aliquod habent, aut per se, vel per alios subsidia, vel consilia impediunt illis tempore belli inter illos, & fideles.*

10 *Tertia est Innocentij Papae III. in cap. ad liberandum, de Iudais, ubi excommunicat omnes illos, quos Alexander III. ubi supra excommunicauit, & insuper excommunicat eos, qui vendunt eis galeas, aut naues, & qui machinis, aut, quibuslibet alijs aliquid eis impendunt cō silium, vel auxilium, in dispendium terræ sanctæ; & addit pœna imponenda tempore absolutionis, scilicet vt tales excommunicati non absoluantur ab excommunicatione, nisi id totum, quod ex commercio damnato perceperint, & tantumdem de suo in subsidium terræ Sanctæ transmiserint; si tamen absoluantur non facta satis factione, tenet absolutio, ex Aegid. Ioann. Andr. & Petr. de Anchar. quos refert, ac sequitur S. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 30. Et hec excommunicationes non sunt reseruate.*

11 *Quarta est Clementis Papae V. in Extrat. Multa mentis, de Iudais, ubi renouat Extratag. Nicolai Papae IV. incip. Olim tam in generalib; & statuit, vt nullus arma, equos, ferrum, signamina, vt etualia, & alia quæcunque mercimonia in Alexandriam, vel alia loca Sarracenorum terræ Aegypti deferre, mittere, vel portare, seu de portibus eorum, vt eisdem deferantur, extra herem, vel extra hinc per mittere, aut eis alius auxiliium, vel fauorem prestare quoquomodo presumat, & contrafaciens excommunicationem Papæ reseruatam incurrit, præter alias pœnas illic appostas.*

12 *Hinc colligi potest differentia inter has Constitutiones, & Bullam cenæ: Nam multi excommunicantur in his Constitutionibus, qui non excommunicantur in Bulla cenæ; His enim Constitutionibus excommunicantur, qui victualia ministrant Sarracenis tempore Belli, non autem in Bulla cenæ iuxta ea, quæ tradit Nau. in cita quorundam, Notab. 10. num. 13. & 34. & 37. de Iudais, post Caiet. in verbo excommunicatio, cap. 20. Item in illis excommunicantur exercentes mercimonia tempore Belli cum Sarracenis, & etiam deferentes mercimonia in Alexandriam, & alia loca Soldano subiecta, etiam tempore pacis, qui tamen in Bulla cenæ non excommunicantur. Vnde quoad hæc Constitutiones illæ Bullam cenæ extendunt; Econtra vero Bulla cenæ excedit illas in multis; Primo, quia in Bulla cenæ comprehenduntur non solum qui deferunt arma ad Sarracenos, & Turcas, sed etiam deferentes ea ad Indæos, & Paganos, ex Nauar. in cap. ita quorundam, Notab. 4. numero 17. & numero 26. de Iudais, quia isti etiam sunt inimici nominis Christi; immo etiam & deferentes ea ad hereticos a Sede Apostolica expressè, vel nominatim declaratos, vt patet ex Bulla Clementis VIII. sub anno 1592. & 1598. & alijs annis intermedijs, quæ tamen Clausula, quia non fuit apposta in Bulla Gregorij XIII. sub anno 1584. Nauar. in cap. ita quorundam, Notab. 4. numero decimonono, & numero vigesimo, de Iudais, & in Manual. cap. 27. numero 63. versic. Sexta. Bullam cenæ Gregorij XIII. explicans docuit deferentes ista hereticis, non incurere excommunicationem Bullæ cenæ: in illis vero Constitutionibus solum comprehenduntur deferentes eas ad Sarracenos ex Nauar. in d. cap. ita quorundam, Notab. 4. numero primo, de Iudais. Secundo in Bulla cenæ comprehenduntur qui certiores faciunt infideles, aut hereticos de rebus pertinentibus ad statum Christianorum, & Catholicorum, in eorum damnum, & perniciem, qui tamen in illis Constitutionibus non excommunicantur. Tercio in Bulla cenæ prohibetur, ne vlla ratione prædicta arma ad huiusmodi infideles, aut hereticos deferantur, cum tamen olim ad nonnullos infideles, & Sarracenos licebat tempore pacis deferre illa, saltem ante Constitutionem Clementis V.*

Hinc in vniuersum expositis, singulæ dictiones huius Canonis explicandæ sunt:

13 *Primo igitur sub nomine illo excommunicamus omnes illos qui deferunt, aut transmittunt, omnes Christiani, & soli Christiani intelliguntur, huius enim pœnæ excommunicationis solus Christianus capax est, cap. omnis Christiani*

11. quæst. 3. & cap. Romana, §. in vniuersitatem, ubi Domin. communiter receptus id annotauit, de sentent. excommunicat. lib. 6. Immo Christianus iuuas Sarracenum in bello contra Christianos, plus peccat quàm Sarracenus ipse, quia qualitas Christianismi delictum eius plurimum aggrauat, efficit enim, vt pugnare dicatur contra caput suum, quod est Christus. Ephel. 1. S. Thom. par. 3. quæstio. 8. artic. 1. & contra suam matrem, quæ est Ecclesia, & contra fratres membra eiusdem corporis, cuius est ipse, 1. Corinth. 12. Vnde, quatenus infideles subiecti Catholicis, & fidelibus, qui hæc prohibita deferant, puniri possunt pœnis inductis in l. 2. C. quæ res expor. non deb. & alijs pœnis iuxta ea quæ tradunt Caldein, in consil. 2. de Iudais. Felin. in cap. 1. limitat. 5. de Constitut. & in cap. Iudei, 2. de Iudeis; huius tamen Canonis censuram non incurrun; ex Nauar. in cita quorundam, Notab. 8. nu. 8. de Iudais.

14 *Secundo Nomine Sarracenorum, & Turcarum intelliguntur Mahometicæ perfidiæ sectatores omnes, & soli Christianæ Ecclesiæ res occupant, vel impugnant, actu, aut habitu; & fautores eorum, quatenus tales sunt, hoc est, quatenus Christianismum simul cum illis oppugnant. Vnde non solum Sarraceni, qui Syriam incolant, sed etiam Aegyptum, Libyam, Mauritaniam, & residuum maris nostri tactum vsque ad Oceanum in Africa occupant, item Aethiopia, Arabiam, & Mesopotamiam in Asia, Greciamque, & alia multa, quæ Christianorum erant in Europa tenent, hoc nomine comprehenduntur, vt iam ostendit Nau. in cap. ita quorundam, Notab. 4. num. 7. de Iudais.*

15 *Tertio per alios Christiani nominis inimicos intelliguntur primo Iudæi, qui licet nec Sarraceni sint, nec Turcæ; sunt tamen inimici nominis Christi, & adeo quidem, vt si pro voluntate nocendi nobis esset eis potentia, multo grauius quam illi nomen illud infestarent. Secundo intelliguntur Paganus illi, qui non sunt Mahometicæ sectæ, sed tamen Christianos odio habent, eo quod sunt Christiani, constat enim tales Paganos Christiani nominis inimicos esse; & proinde sub prædicta Clausula Bullæ cenæ Domini comprehenduntur, ex Nau. cit. Notab. 4. num. 17. & 22.*

16 *Quarto, Nomine Hereticorum intelliguntur illi solum, qui expresse, & nominatim a Sede Apostolica declarantur; quamuis enim isti Christiani nominis inimici non sunt cum Christi nomen profiteantur, inimici tamen sunt Religionis Catholicæ, & Ecclesiæ Catholicæ Romanæ, quam ipsi maxime detestantur, & eorum infidelitas, peior est, quam Sarracenorum, & plus peccant, quàm Sarraceni, & alij Paganus, ex S. Thom. 2. 2. quæst. 10. articulo. 6. ideoque merito apposti sunt in Bulla cenæ tum a Sixto V. sub annis 1586. & 1587. tum a Clemente Papa VIII. quamuis in illa Gregorij XIII. sub anno 1584. non fuerint comprehensi. Quæ causa est, quo Nauar. in Manual. capit. 27. num. 63. versic. Sexta, & Cardinal. Tolletus in explicatione Bullæ cenæ, §. 5. dub. 4. contrarium doceant. Immo etiam comprehenduntur illi, qui semel Christi fidem susceperant in baptismo, & postea Christianismum deferentes, Athei, & Apostate fiunt, iuxta ea quæ tradit Nau. in cita quorundam, Notab. 4. num. 11. de Iudais.*

17 *Quinto, Deferentes, seu transmittentes intelliguntur illi, qui exequue deferunt, & transmittunt. Item sub deferentibus continentur, qui quoquo modo dant arma, & alia prohibita instrumenta prædictis personis, ex Nauar. in cap. ita quorundam, Notab. 8. numer. 22. versic. Nono, de Iudais. Vnde infert Christianos medicos, chirurgos, legatos, & alios, qui sufficienti ad id facultate muniti aduent Sarracenorum Principes suis armis ornati, & postea vel rogati, vel aliquo munere donati ab eis, ob gratitudinem ea in eis donant, excommunicatos esse, nisi rei paruitas, & temporis, loci, vel personarum circumstantia eos a peccato mortali excusaret.*

Item deferentes censentur, qui permutant arma pro armis, & res prohibitas rebus, quando talis permutatio

vergi detrimentum Chriſtianorum, & Catholicorum, quod contingit, quādo ex parte Chriſtianorum, & Catholicorum dantur meliora, & utiliora, pro peioribus, vel inutilibus ab infidelibus, & hæreticis accipiendis, unde ſi contra fieret, non incurreretur hæc cenſura. Unde Chriſtiani inhabitantes terras Sarracenorum, & inde equos indomitos, aut inualidos, aut macros agentes, eoſque poſtea iā diſciplinatos, aut pingues & robuitos cum Sarracenis permutantes, pro alijs indiſciplinatis & inualidis, cenſuram hanc incurunt, quia mutant pro deterioribus, & inutilibus, unde augetur potentia Sarracenorum, & hæreticorū. Nec eos excuſat, quod prius equos illos ex terris Sarracenorum eduſerāt, quia poſtea eos in terris Chriſtianorum aptiores ad bellum reddiderint, & ſenſus huius Canonis non patitur, vt res prohibita, etiam ſi de terris infidelium ad terras Chriſtianorum delata ſit, ad infideles iterum deferatur, aut cum peiori permutetur, cum hac ratione potentiores efficiantur infideles ad bellum contra Chriſtianos gerendum, ex Naua. in d. cita quorundam, Notab. 4. num. 23. verſ. Decimo quarto, de Iudæis. Econtra vero ſi quis Chriſtianus equum indiſciplinatum pro diſciplinato neque aliqua ex parte ſuo peiori cum Sarraceno permutaret, aut arma parum apta, pro armis Turcæ aptiſſimis etiam ſoluta Turcæ pecunia pro maiori valore iuſta commutaret, cenſuram hanc nō incurreret, quia hoc non tam eſſet deferre, quam arma Turciſtollere, ex Nau. vbi ſupra Notab. 8. nu. 23. verſ. Decimo.

Item deferentes ſunt, & in hunc Canonem incidunt, etiam adiuuantes & cooperantes ad deferendū, vel mittendū hic prohibita infidelibus, aut hæreticis; tales enim deferentes ſunt, & conſequenter nauæ in nauas ad agendum naues, in quibus hic prohibita ad eos deferuntur, in hanc cenſuram incidunt, niſi ignorantia eos excuſet; & hoc procedit, quāſi nō eſſet alia nauis, in qua nauæ ille mercedem lucrarentur, ex Nau. vbi ſupra, Notab. 8. num. 24. verſ. vndecimo.

Sic etiam deferentes cenſentur, & incurant excommunicationem, qui deferunt arma ad ſui deſenſionem tantum, & deinde occasione pecuniæ vendunt ea Sarracenis ex Sylueſt. verbo, excommunicatione, 7. num. 64. excommunicatione 21. verſ. Nono dubitatur. Angelica, verbo, excommunicatione, 5. caſu 21. num. 6. & Nauar. in capit. ita quorundam, Notab. 8. num. 21. verſ. Octauo, de Iudæis; quia hic habet locum ratio huius Canonis, cum non ſit prohibita delatio, niſi gratia venditionis, aut donationis, vel cuiuſcunq; traditionis: unde Angelica vbi ſupra, ait quod etiam ſi ſtatim vendita recuperarent, nihilominus ligarentur, & idem de recuperante delata, aut permutata ex Nauar. cit. num. 29. verſ. Decimo quinto, quia hoc caſu delictum ob penitentiam non deſinit eſſe perfectum, argum. cap. 1. de præſumpt. & Alphonſo Viualdo in expoſitione Bullæ cenæ, num. 64. Sic, qui aliqua hic prohibita in ſui ſuarumque nauium ornamentum, vel tutamentū deferunt, & poſtea illa, vel eorum aliqua vendunt, vel donāt excommunicantur, ex Nauar. vbi ſupra; quia tales prohibita deferunt Sarracenis.

Item, qui portant prohibita, & vnā partem vendunt, & aliam non, incurunt excommunicationem ex Sylueſt. vbi ſupra.

Item transfuga, qui cum ſuis armis ex exercitu Chriſtianorum ad Sarracenicum tranſit, incidit in hunc Canonem.

Item qui Sarracenis ſpeculam, arcem, vel oppidum munitionum armis tradit, vel traditionem conſulit, vel promouet, aut iuuat, excommunicatus eſt, niſi mortis, aut captiuitatis metus, vel cruciatus aſſoris ad iuſtus eum excuſet, ex Naua. in cita quorundam, Notab. 8. nu. 33. & 34. de Iudæis.

18. Non tamen deferentes cenſentur, Primò, qui fame, vel vi adacti contra voluntatem ſuam, ne perirent; huiusmodi prohibita tradunt Sarracenis, ſic Tabiena, verbo, excommunicatione 6. numero 12. verſ. vndecimo, & Nauar. in capit. ita quorundam, Notab. 8. nu. 26. verſ. Decimo tertio quia tales non peccant præferendo legem naturæ de ſe conſeruando legi humanæ de non deferendo arma Sar-

racenis, quatenus humana eſt; immo neque quatenus Lex hæc humana conſentit cum lege Naturæ de non oppugando patriam, aut defendendo arma, quibus patria oppugnari poſſit; cum; quia Lex de ſe conſeruando, immo diſtinctior, & propinquior eſt principijs naturæ, quam ſi illa de non tradendo arma quibus patria impugnantur potentiſſima licet tales peccarent mortaliter, (qui tamen in hoc caſu non peccant) tamen pia mater Eccleſia, non videtur eos in hoc caſu excommunicare, arg. c. ſi verò, 1. de ſent. excomm.

19. *Nec ſecundo*, qui ex vna terra Sarracenorum, vel infidelium, aut hæreticorum huiusmodi prohibita deferunt ad aliam terram eorundem Sarracenorum, ſic Summa Angelica, verbo, excommunicatione, 5. caſu 21. num. 11. Sylueſt. verbo, excommunicatione, 7. nu. 64. excommunicatione 21. verſ. Nono dubitatur in fine. Tabiena, verbo, excommunicatione, 6. num. 8. §. ſeptimo. Alphonſus Viualdus in expoſitione, Bullæ cenæ, nu. 66. Card. Toletus in explicatione, Bullæ cenæ, §. 5. c. 2. & dicunt Gregorium IX. in Extrau. Poſtulaſtis. hoc ita declarare: Hoc tamen eorum dictum limitat Nauar. in capit. ita quorundam, Notab. 8. nu. 27. verſ. Decimo quarto, de Iudæis, vt procedat ſolū quando talis translatio ita ſit adueſus alios infideles, vel in tales fines alios, quod per eam translatiōnem Sarraceni illi non ſiant potentiores, & munitiores contra Chriſtianos; alioquin ſecus, vt ſi deportarent arma ex vna ciuitate, quæ neque Chriſtianis impugnat, neque ab eis impetitur bello, ad aliam, quæ vel impetit Chriſtianos, vel ab eis impetitur, tunc enim, licet non tanquam deferentes hic prohibita, ſat ſilitem tanquam auxilium ferentes eam incurunt.

20. *Nec tertio* eam incurunt, qui portant ipſos Sarracenos cum armis ſuis vtputa de Alexandria in Conſtantinopolim, ſic Angel. Sylueſt. & Tabiena, locis proximè allatis; quod etiam dictum eorum Nau. cit. in Notab. 8. nu. 28. limitat vt ſupra.

21. *Nec quarto*, deferentes dicuntur, qui arma ſcienter etiam detulerunt ad infideles, ſed penitentia poſtea ducti ea illis non tradiderunt, immo repertarunt; ex Angelica, verbo, excommunicatione, 5. caſu 21. nu. 6. Tabiena, verbo, excomm. 6. §. Decimo. Sylueſt. verbo, excommunicatione 7. num. 64. excommunicatione 21. verſ. Nono dubitatur in fine, & Nauar. in capit. ita quorundam, Notab. 8. num. 29. verſ. Decimo quinto. Quia verba cum effectu ſunt accipienda.

22. *Nec quinto* incurrit hanc cenſuram, qui legationem agens apud Principem infidelem, ob negotia bene tranſacta, donat ei vnū pugionem vel arcum, aut aliud id genus aliquod armorum, niſi forte id probabiliter preſumeretur futurum in cauſa, vt alia id genus arma vel ſibi fabricarentur, vel aliunde quærentur, quibus Chriſtiani impugnantur, excuſat enim paruitas rei, cum exinde ſequi non ſoleat augmentum potentie infidelium, aut damnum Chriſtianorum. ſic Nau. in cita quorundam, Notab. 8. nu. 31. verſ. Decimo ſeptimo, de Iudæis, & Alphonſus Viualdus vbi ſupra, nu. 61.

23. *Nec ſexto* incurrit Bullam cenæ, qui in ſinib. Æthiopiæ, aut alterius regionis a bellis Chriſtianorū longè remotis daret ferrū parue quãtitatis infideli, vt inde clauos fingi faceret ad ſtruendā domū quam cepra habuit, dummodo habita ratione loci, temporis & perſonæ, probabiliter credat infidelem illum non vſurum ferro illo ad arma fabricanda, ſed ad formandos ex eo clauos domus perficiende necelarios.

ADDITIO.

* Adde. Hanc ſententiam communiter admittunt omnes, quāuis Vgolinus hic ei adueſetur. Quæ tamen communis opinio declaratur nō procedere in caſu, quo quis ſi arma infidelibus tradidisset, licet poſtea ad cor rediens eorundem redemiſſet, atque ad noſtros tetuliſſet: tunc enim delictum non deſineret eſſe conſumatum ob penitentiam inde ſubſecutam.

cessatio ex Nauar. in cap. ita quorundam, Notab. 10. nu. 29. vers. Ex quibus, de Iudæis. Quamuis etiam Christiani ab huiusmodi cauere debeant ob periculum, quod exinde sequi possent.

24 *Nec septimo* excommunicatione incurrit fidelis, qui cum triticis, vel nauis, lignis, aut armis plena soluit. Genoua, ut in Hispanias transfretate possit, & vi verorum aduersorum delatus fuerit Alexandria, ubique nauis, armis, & ligni spoliatus sit; ex Nauar. in c. ita quorundam, Notab. 10. num. 27. vers. vndecimo, de Iudæis. His positis, quedam emergunt dubia.

25 *Dubium Primum est.* An qui mandant deferri seu transmitti prohibita in hoc Canone, dicantur deferentes seu transmittentes, ita, vt incurrant excommunicationem Bullæ cœnæ? Hoc dubium est generale, an quando aliqua actio prohibetur sub censura excommunicationis, incurrat illam non solum qui facit, sed etiam qui mandat. In qua re Panor. in c. Mulieres, num. 5. 9. 10. 12. & 13. de sent. excom. & Syluest. verbo, excommunicatio, 7. num. 24. excommunicatione 11. vers. Secundo, & clarius verbo, excommunicatio, 10. nu. 5. quæst. 4. vers. primum, & in verb. Mandatum, quæstio. 4. partem affirmatiuam defendunt; vnde, secundum eos, quotiescunque fulminatur excommunicatio contra facientes, incidit etiam mandantes, & fauet d. capit. Mulieres, vbi habetur, eum verè committere, cuius auctoritate, vel mandato delictum committi probatur.

Contrarium tamen tenent Tabiena, verbo, excommunicatio, 5. casu 49. nu. 6. §. Quinto, Caiet. verbo, excommunicatio, in princ. Martin. Ledesm. 2. 4. q. 26. artic. 1. in princ. & Nauar. in Manual. cap. 2. 1. num. 51. vers. Tertio, & ita dicendum est iuxta ea quæ dicta sunt cap. 2. tum, quia excommunicatio secundum omnes non debet extendi de vno casu ad alium, iuxta ea quæ tradit gloss. in Clem. 1. in verbo, eos qui de consanguin. eo quod pœnæ potius restringenda sint quam amplianda, cap. pœnæ, de pœnit. d. 1. & cap. odia, & cap. in pœnis, de reg. iur. lib. 6. mandans autem, non est verè faciens, cum mandatum præcedat factum. Tum, quia si sub ipso verbo exequutio intelligitur mandantes, non ponerentur interdum, interdum nō, cum tamen in hac Bulla aliquando ponantur mandantes, vt patet in excommunicatione vndecima, & Decimatertia, aliquando autem non ponuntur, vt in præsentis Canonis; & in alijs multis, vnde signum est, eos non comprehendit. Tum, quia aliud est facere quantum ad rationem peccati sicut enim qui mandat, facere dicitur, vt notat Bart. in l. sed si vnus ff. de iniur. quem refert Pan. vbi supra, num. 1. 1. quia mandans peccat mortaliter, immo etiam non solum qui mandat, sed etiam qui consentit, & qui dat fauorem, aut consilium; aliud verò est facere respectu pœnæ Ecclesiasticæ, sic enim non incurrit, nisi qui verè facit ipsum opus; At qui mandat, non facit proprie, vt ipsemet Panor. in d. cap. Mulieres, nu. 10. de sent. excom. fatetur; alioquin omnes consentientes incurrerent, excommunicationem, quamuis non exprimentur, & consentientes homicidio, cum hoc modo faciant, essent irregulares, quod tamen nō solum absurdum est, sed etiam intolerabile. Et ad cap. Mulieres, respondet Nauar. vbi supra, non inde colligi opinionem Panor. in d. cap. Mulieres, scilicet, quod mandans percuti Clericum vere percutiat illum: sed textus solum ait, committere delictum, quia mandare illud est verum delictum, vt notauit Bart. in d. l. sed si vnus §. 1. de iniur. Deinde responderi potest, quod sicut Papa excommunicare potuit, & percutientem Clericum, & mandantem percuti, ita etiam declarare potuit non solum percutientem, sed etiam mandantem excommunicari, maxime, cum ex consuetudine, & ex alijs iuribus colligatur caput illud, *Si quis suadente*, 17. q. 4. loquens de injiciente manus in Clericum, extendi ad mandantem, consulentem, & iuuantem, vt ex c. Mulieres, & cap. Quarta, de sent. excom. & cap. sicut dignum, de homicid. quod tamen Papa hæcenus in hoc casu non declarauit, nec id ex alijs iuribus aut consuetudine Ecclesiæ colligitur: vnde & hanc opinionem amplexus est Cardin. Toletus in explicatione Bullæ Cœnæ, §. 5. dub. 3.

26 *Dubium secundum est.* An qui non deferunt, aut transmittunt, sed vendunt, sint excommunicati; sicut qui in terris Christianorum uenderet equos, ferrum, & reliqua prohibita Sarracenis, & alijs infidelibus. excommunicationem hanc incurrerent? *Respondeo*, non excommunicari, sic Caiet. in verbo, excommunicatio, cap. 20. in fine. Nauar. in cap. ita quorundam, Notab. 4. num. 14. vers. octauo, & Notab. 10. nu. 41. vers. Decimosextimo, de Iudæis, & Card. Toletus in explicatione Bullæ Cœnæ, §. 5. dub. 1. Ratio est: quia in lege pœnali verba sunt præcise, & stricte accipienda, & non debet fieri ampliatio & extensio, maxime quando non solum Christiani hæc vendunt in terris Christianorum, sed etiam illis infidelibus vendunt, qui in terris Christianorum sub potestate Regum, aut Principum degunt, etiam si tales communiter prohibiti sint habere eiusmodi arma, & alia ad apparatus bellicum pertinentia; & quia in eis cessat ratio principalis huius prohibitionis, ergo & ipsa prohibitio, la digere, §. Quamuis ff. de iure patron. & c. suggestum, & c. meminimus, de appellat.

27 *Sexto* Quoad Res in particulari deferri, aut transmitti prohibitas in hoc Canone,

Primo nomine Equorum intelliguntur omnes equi, siue sint apti ad præliandum, siue nō, etiam si debiles sint, claudi, & morbofi, quia est verbum generale, ex Nau. in Manual. cap. 27. nu. 63. ver. Tertia, & Sebastiano, Medice, in Summa peccat capital. tit. 9. quæst. 78. num. 15. Et si enim aliqui ad præliandum apti non sint, possunt tamen esse apti ad ferendas sarcinas, ad trahendos currus, & alia similia. Idem verò Nau. in c. ita quorundam, Notab. 5. num. 27. vers. Decimoquinto, de Iudæis, addit eos, qui deferunt Mulos græcos, quibus Sarraceni egent ad portandum commeatum, non incidere in hanc censuram, nisi mala intentione eos deferant ad bellum contra Christianos inferendum; At certe si incidant quando mala intentione eos deferunt quod mihi valde probabile videtur, putarè incidere quacunque intentione eos deferant; Quia in his rebus prohibitis non tam intentio attenditur, quam res, quæ deferuntur; Et licet non fiat mentio Mulorum specificis, comprehenduntur tamen sub illis vltimis verbis, *Aliaque huiusmodi, quibus Christianos, & Catholicos impugnant.* cum experientia constat, plurimum prodesse Mulos ad portandum commeatum, & alia ad bellum necessaria.

28 *Secundo nomine Armorum* veniunt non solum offensiuæ, sed etiam defensiuæ, ex quacunque materia sint, armorum, ff. de verb. signif. & l. 3. §. armis, & de vi, & vi armata, vbi habetur, arma non solum esse scuta, gladios, & galeas sed etiam fustes, & lapides, & glo. in cap. ita quorundam, in verbo Ferrum de Iudæis, maxime lapides, & globuli illi apti ad bellum armorum appellatione veniunt, cum horum lapidum continuus usus sit ad mœnia, & castella subuertenda. Et ut optime notant Angelica, in verbo, excommunicatio, 5. casu 21. num. 1. Syluest. verbo, excommunicatio, 7. num. 59. excommunicatione 21. Tabiena, in verbo, excommunicatio, 6. §. Primo, Nauar. in cap. ita quorundam, Notab. 5. nu. 10. vers. Quinto, & in Manual. c. 27. num. 63. vers. Quarta Alphonfus Vialdus in expositione Bullæ cœnæ, numero 67. Sebastianus Medices in Summa peccat. capit. tit. 9. quæst. 78. numer. 15. Arma hoc in loco dicuntur, omnia illa instrumenta, quæ principaliter, & ex communi usu uel omnium Nationum, uel aliquarum ad bellum, & conflictum assumi solent, siue sint offensiuæ ut lanceæ, enses, pugiones, Bombardæ, seu scolpi, siue defensiuæ, ut casides, lorice, scuta, peltæ, clypei, & id genus alia, argum. l. 2. C. quæ res export. non deb. Item, ligones, rastra, secures, martelli, & huiusmodi, cum uideamus Sarracenos, & alios huiusmodi uti ad impugnandos Christianos, uel se defendendum ab eis, faciendo fossam, uallum, murum, uel alia ad prælium, uel bellum opportuna. Item, ut diximus, lapides ad prælium arte parati, quales sunt pileæ lapideæ aptæ, ut a bombardis emittantur, uel quæ ad nocendum assumuntur, ex Nauar. in d. cap. ita quorundam, Notab. 5. num. 12. vers. Secundo, & nu. 15. vers. Quinto. Non tamen armorum appellatione ueniunt, quæ casu, uel necessitate aliquando assumuntur ad prælium; unde gladij, seu cultelli paruuli ad scin-

dendam panem, vel ad calamos aptandos, quorum in bello non est vsus non prohibentur deferri, ex Panor. in cap. Clerici, 1. de vita, & honest. Cler. Angelica, Syluest. Tabiena, & Nauar. vbi supra. Notab. 5. num. 25. vers. Decimo tertio, & pater ex d. c. Clerici, 1. vbi dicitur, quod Clerici, arma portantes, debent excommunicari, & consequenter mortaliter peccant, & tamen, vt constat, non prohibentur deferri cultellos ad panem scindendum, vel ad penas aptandas, & casu omnino contingit, quod quis aliquando his vitur ad pagnam.

29 *Tertio*, Nomine *Ferri* intelligitur ferrum tam factum, quam infectum, ex Ang. in verbo, excommunicatio, 5. casu 21. num. 2. Syluest. verbo excom. 7. nu. 59. excommunicatione 21. Tabiena, verbo, excom. 6. nu. 3. §. secundo, & Nauar. in Manual. cap. 27. nu. 63. vers. Quinta, & in capit. ita quorundam, Notab. 6. num. 2. & nu. 5. de Iudæis, & Sebast. Medice in summa peccat capital. tit. 9. q. 78. num. 15. per ferrum factum intelligitur ferrum, ex quo aliquid fabricatum est, quo quis pugnare, aut munire se possit, quia, vt ait Angelica, cit. & Nauar. in d. Notab. 6. nu. 12. brocheta, seu claviculi, scalpelli ad penas aptandas, & cultelli, & diuersi generis fibulae ferreae, & similia, non videntur sub ferro facto comprehensa, quia, vt ait Nauar. etsi sint ferrum factum non tamen sunt ferrum mediate, vel immediate vtile bello; Quia licet sua natura vtilia possint esse mediate ab bellum, non tamen talia communiter censentur secundum viri prudentis iudicium, nec probabile est, infideles illis vti velle ab bellum, quod tamen bene limitat Nauar. nisi quis tantam eorum multitudinem deferret, vt vir prudens merito dubitare posset, ne eis in vera arma conflatis, in bello vterentur. Per ferrum autem infectum intelligitur non solum ipsa massa ferri iam redacta in formam ferri, & in lamina extensum, vel conglobatum, sed etiam ipsa materia mineralis ferri, quamuis non sit per ignem liquata, & in formam ferri redacta, vt notare videtur Syluest. quamuis Nauar. contrarium senserit, cum alioquin frustatoria videri posset haec prohibitio; si enim liceret materiam ipsam mineralem deferre, facile exinde posset ferrum ipsum confici, quo Christiani impugnarentur. Prohibentur etiam omnia genera metallorum, vt cuprum, auricalchum, plumbum, stannum, & alia metalla, & consequenter aurum, & argentum, cum haec metalla sint, vt Nauar. vbi supra in Man. c. 27. insinuare videtur.

30 *Quarto* Per *bellica instrumenta* intelligi, videntur tympana, tubae, sicut, litui, cornua, & huiusmodi ex Nauar. in Man. c. 27. his enim animantur milites, & instruuntur ad pugnandum.

31 *Quinto* Nomine *lignaminum*, vt docent Angelica, verbo excom. 5. casu 21. nu. 3. Syluest. verbo, excommunicatio, 7. num. 59. excommunicatione 21. Tabiena, verbo, excommunicatio 6. §. Tertio. Caiet. verbo, excommunicatio cap. 20. & Nau. in Man. cap. 27. num. 63. vers. sexta, & in cap. ita quorundam, Notab. 7. nu. 12. de Iudæis proprie intelliguntur omnia illa ligna, quae sunt apta ad faciendas naues, galeas, & alia nauigia, aut alias machinas bellicas, quae deferri possunt ad vsum belli nempe ad faciendos cutrus, ad armandas Bombardas aliaque similia, ex quibus, haeta, aut etiam aggeres fieri possunt, his enim non parum iuuatur infideles in bello Mihique placet, quod addit Nauar. in d. Notab. 7. num. 20. per lignamina etiam intelligi multo magis ipsas naues, & galeas factas, qui enim defert galeas, aut naues non solum defert lignamina qualiacunque, sed lignamina ligata, & compacta, quomodo vtiliora & aptiora sunt ab bellum, quam soluta, & impacta, vnde, qui defert nauem ad infideles, excommunicatione hanc incurrit. Qui enim excommunicat deferentem materiam rei alicuius artificialis eo sine, ne res ipsa habeatur, aut fiat, a fortiori rem ipsam deferentem iam factam excommunicat, quia propter quod vnumquodque tale, & illud magis, id quod expresse sensit Petr. ab Anchar. in capit. ad liberandam, col. 1. de Iudæis ligna vero quae solum apta sunt ad comburendum non prohibentur, vt Angelica, Syluest. Tabiena, & Nauar. locis proximè allatis testantur.

32 *Sexto* nomine *Funium* intelliguntur quicunque funes,

non solum linei, & canapae, sed etiam ex lana, vel serico facti, qui possunt vsui esse in bello; & non solum funes ipsi, sed etiam alia ex ipsis funibus confecta prohibentur, vt scale &c.

33 *Dubium* esse potest, An qui deferunt ista ad infideles, vt impugnent alios infideles, incidat in hunc Canonem? *Respondeo* si ea quae deferunt, permanent, vt ijs postea Christianos impugnare possint, sine dubio excommunicationem hanc Bullae cenae incurunt; non autem si non permanent, vt si quis pulueres deferat, iuxta ea, quae tradit Oldrad. consili. 71. & DD. communiter, in cap. ad liberandam, de Iudæis, & Nauar. in cap. ita quorundam, Notab. 4. num. 15. vers. Nono, de Iudæis & Card. Toletus, in expositione Bullae cenae, §. 5. dub. 8. Quia in hoc vitimo casu cessat causa finalis huius prohibitionis, saltem quoad ea, quae post huiusmodi bellum expletum contra Christianos vsui esse non possunt. Quamuis vt recte monet Nao, semper quoad eius fieri poterit, curare debet Princeps, qui talia mitteret, aut qui vsurus est Sarracenorum auxilio contra alios Sarracenos, & infideles, ne illis plura mittat quaeque necessaria sunt pro illo bello, neque quae bello illo expleto contra Christianos vsui esse possunt, vt sunt arma, & tormenta bellica.

34 *Dubium* aliud est, An deferentes in hoc Canone prohibita, excusari possint ab hac censura? *Respondeo* quod excusatur.

Primo quis ignorantia probabili facti, vtputa, qui huiusmodi res deferret clausas in arca, nesciens eas in arcate, nec secus autem, si postquam sciret, ea deferret, aut mitteret; Dixi, ex ignorantia facti, quia vix posset quis excusari ignorantia iuris, nisi forsitan quis adeo simplex, & rusticus esset, qui non teneretur huius rei notitiam habere arg. eorum quae habentur in ignorantia, de reg. iur. li. 6. l. 2. & l. cum quis, C. de iur. & facti ignor. & tradit Nauar. in cap. ita quorundam, Notab. 8. nu. 25. vers. Nono, de Iudæis, post Syluest. verbo, excommunicatio, 7. nu. 64. excommunicatione 25. vers. Nono dubitatur, in fine.

Secundo excusari potest, quando haec deferuntur cum vtilitate Christianorum, vt si quis deferret equum debilem, vt ab infidelibus reportet meliorem, hoc enim non tam est deferre, quam tollere arma Sarracenis, iuxta ea quae tradit Tabiena, verbo excommunicatio, 6. nu. 5. §. Quarto, & Nauar. in cap. ita quorundam, Notab. 8. nu. 23. vers. Decimo, de Iudæis.

Tertio excusatur quis ratione paruitatis materiae, quia etiam a culpa mortali excusatur imperfectio actus, & paruitas rei secundum S. Thom. 1. 2. question. 88. artic. 5. & 6. vt paruitas rei furtim sublata, secundum eundem S. Thomam in 2. 2. quaest. 66. art. 6. ad 3. & paruitas vindictae, secundum eundem. 2. 2. quaest. 158. artic. 3. excommunicatio vero maior non incurrit nisi ob peccatum mortale, ex Palud. 4. distinct. 18. quaest. 1. artic. 2. Conclus. 2. & Nauar. in Manual. capit. 27. nu. 9. & in cap. ita quorundam, Notab. 8. num. 9. & num. 30. de Iudæis & communi DD. sententia, & colligi videtur ex cap. Nemo Episcoporum, 11. quaest. 3.

Quarto, si huiusmodi delatio fiat pro necessaria defensione vitae propriae, aut propinquorum & amicorum, vel pro conseruatione rerum, quae sunt maximi momenti, & in graue damnum suum cederent, nisi eas res recuperaret, aut aliter captiuos redimere non posset, vt in hoc ultimo casu expresse docent Ioan. Andr. Hostiens. & Anchar. in capit. significauit, de Iudæis, & faciunt quae tradit Nauar. tom. 2. Consil. 31. de sentent. excommunicatis, vt enim communiter tradunt DD. praecipuum Ecclesiae non obligat eum tanto periculo, & cum tanto damno. In qua tamen re caute agendum est, & consilio Doctorum, & prudentum vtendum, antequam res deferatur, ne in causa propria erretur, & excommunicatio incuratur. Excipitur vnus casus, scilicet, quando quis tenetur pro communi bono exponere se huiusmodi incommodis secundum ius naturae, quo casu certum est esse peccatum mortale deferre, & probabile, valde est, inducere hanc censuram.

35 *Septimo*, *status Republica Christiana*, de quo in hoc Canone

none infidelis, & heretici prohibentur fieri certiores, est status temporalis, non solum totius Christianitatis, & fidei Catholicae & Ecclesiae, sed etiam cuiuscunque particularis Regni, Prouinciae, Ciuitatis, &c. Quo etiam modo intelligendum est, quod additur de consilio, fauore, & auxilio, quod cedit in damnum, & perniciem Christianitatis in communi, aut etiam alicuius Regni, & Prouinciae, aut Ciuitatis, in particulari.

36 *Ostauo* reuocantur Priuilegia concessa quibuscunque Dominis, Principibus, Rebus publicis, aut alijs personis priuatis, ut enim notant Syluest. in verbo, excommunicatio 7. numero 58. excommunicatione 21. & Tabiena, verbo, excommunicatio 6. §. Sexto, & Cardinalis Toletus in explicatione Bullae cœnæ, §. quinto, dubio 1. Genueses olim habuerunt priuilegia a Nicolao Papa, & a Sixto IV. & Veneti a Martino V. deferendi quaedam prohibita ad Turcas, & Saracenos; & simile Priuilegium concessit Iulius Papa II. Genuesibus ut possent portare stannum, aes, plumbum, electrum, & similia, quae priuilegia per Bullam cœnæ Domini reuocata sunt.

De impediens eos, qui victualia, & alia necessaria Romam conuehant. Cap. XII.

S Y M M A R I V M.

- 1 Impediens eos, qui victualia, & alia necessaria ad usum Curiae Romanae conuehant, in Bulla cœnæ excommunicantur.
- 2 Excommunicatio octaua Bullae cœnæ, quas personas comprehendat.
- 3 [Curia Romana] nomine quid intelligatur.
- 4 Maleficia ex voluntate, & proposito agentium distinguuntur.

1 **E**Xcommunicatio Octaua fertur in hæc verba: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes impediens, seu inuadentes eos, qui victualia, seu alia, ad usum Romanae Curiae necessaria adducunt, ac etiam eos, qui ad Romanam Curiam adducunt, vel afferunt, prohibent, impediunt, seu perturbant, seu hæc facientes descendunt, per se, vel alios, cuiuscunque fuerint ordinis, prae eminentiae, conditionis, & Status, etiamsi Pontificali, seu Regali, aut alia quavis Ecclesiastica, vel mundana praesulgeant dignitate.*

Canonis istius materia ex Caietan. verbo, excommunicatio, cap. 19. est sacrilegium, quo offenditur sedes Apostolica in suis victualibus, & in alijs ad usum Curiae Romanae necessarijs. Personae principales sunt hæc quinque; Primo, Impediens eos, qui victualia, & alia necessaria ad usum Curiae adducunt. Secundo, Inuadentes eosdem. Tertio, prohibentes, ne praedicta ad Curiam adducantur. Quarto, impediens hæc adduci. Quinto, perturbantes ne ad Curiam afferantur. Vide, ut notauit Caieta, primo prouidetur hominibus. Secundo rebus adducendis. Persona accessoria vna exprimitur, scilicet, descendentes per se, vel per alios, qui praedicta faciunt. Quae omnes personae huic censuræ subiiciuntur, cuiuscunque gradus, status, dignitatis, & praesentiae Ecclesiasticae, vel mundanae fuerint. Canon autem iste in Bulla cœnæ fuit saltem a temporibus Martini V. ut patet ex S. Anton. 3. par. titu. 25. cap. 72. & eius etiam mentionem faciunt Syluest. verbo, excommunicatio 7. numero 68. excommunicatione 22. Tabiena, verbo, excommunicatio. 6. §. Duodecimo, versic. Sextus casus, Caietan. verbo, excommunicatio, cap. 19. Martin. Ledesmi, 2. 4. questio. 26. artic. 2. pag. 356. in Bulla Iulij III. & Sotus 4. dist. 22. q. 2. artic. 3. post conclus. 5. in Bulla

Pauli Papae IV. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 64. in Bulla Gregorij XIII. sub anno 1584. qui Canon addidit aliud genus personarum, scilicet, exigentes, seu soluere facientes aliquid pro delatione praedictorum, quae tamen personae non continentur in hac Bulla Cœnæ Clementis VIII. sub anno 1598.

3 *Circa* hunc Canonem duo sunt obseruanda; *Primum est.* Nomine *Curia*, non solum intelligi solam familiam Papae, sed etiam omnes, qui sunt eius sedis tribuales; ita ut Curia significet locum, in quo geruntur negotia, & lites.

4 *Alterum est.* Canonem hunc non comprehendere eos qui faciunt actiones in eo expressas, nisi faciant animo impediendi, ne hæc ad Romanam Curiam adducantur; ut enim Caietan. & Nauar. vbi supra, & Alphonfus Viualdus in expositione Bullae cœnæ numero 71. eos secutus, & Cardinal. Toletus, §. 6. in fine. & Sebastian. Medices, par. 2. Summae titu. 9. questio. 78. numero 206. notat maleficia ex voluntate, & proposito distinguuntur; unde, si Gubernator alicuius Ciuitatis, consules patriae utilitati, & abundantiae, prohiberet ne quis extrahat de Ciuitate, aut prouincia fruges, & huiusmodi, quamuis inde sequatur, quod ad Curiam Romanam deferri non possint, non propterea incidit in hunc Canonem. Similiter, si quis tempore quo pestis in Curia grassaretur, inhihet suis, ne quis vadat Romam reuersurus, non incidit in hunc Canonem; quia in istis, & alijs similibus, ex accidenti solum agitur contra Curiam, & per se prouidetur utilitati, & sanitati patriae; censuræ verò intelligendae sunt penes id, quod est per se, & non penes id quod per accidens contingit. Sic Caietan. Nauar. & Alphonfus Viualdus locis allatis, vbi Viualdus rectè Doctorem quendam Salmaticensem secutus, docet, non incurere hanc censuram, qui expoliaret aliquem pecunijs tantum; sicut nec qui assassini officio vtens, vel ob partem inimicitiam impeteret aliquem defertentem victualia, merces, & huiusmodi, alicui particulari personae ratione venditionis, aut donationis; Cum hæc non ad usum Curiae Romanae, sed illius priuatae personae deferantur.

A D D I T I O.

Adde. Hæc censura non videtur afficere illos, qui clam furantur aliquid his, qui Romam deferunt huiusmodi victualia; quod tamen non esset admittendum quo ad eos, qui itinera obsiderent, apertaque vi eos spoliarent, ut hic aduertit Vgol. §. 2. vers. 3.

Contra vexantes in Curia morantes, aut venientes ad eam, vel ab ea recedentes. Cap. XIII.

S Y M M A R I V M.

- 1 Venientes ad Sedem Apostolicam, aut ab ea recedentes, vexans, excommunicationem Bullae cœnæ incurrit.
- 2 Excommunicatio nona Bullae cœnæ quas personas, & actiones contineat.
- 3 Nomine [Curia] quid significetur.
- 4 Morantem in curia vexans, ut in Bullam cœnæ incidat, quid secundum Caietanum facere debeat.
- 5 Canon Bullae cœnæ, quo vexans ad Sedem Apostolicam accedentes excommunicatur, quanta antiquitatis sit.

1 **E**Xcommunicatio Nona fertur in hæc verba: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui ad Sedem Apostolicam venientes, & recedentes ab eadem, sua, vel aliorum opera interficiunt.*